

YÛNUS EMRE'NİN DİLİ

Yunus Emre's Language

Dr. Öğr. Üyesi Mehmet YARDIMCI*

ÖZ

Yûnus Emre, Türk edebiyatının en büyük şairlerinden biridir. Yûnus'un sanatı ve edebi kişiliğinin asıl anahtarı arı, duru, içten anlatımındadır. İç yalnızlığını dile getirirken bir gümüş işlemecisi telkârî ustası gibi ince ve sanatkâranedir. İşte, Yûnus'taki bu tavır onu Anadolu Türkçesini şiir diline dönüştüren âşık olarak ön plana çıkarmıştır. Türkçeyi yazı dili olarak seçmekle Türk kültürüne en büyük hizmeti yapmış, Anadolu'da milli edebiyatın doğmasına hizmet edenlerin başında gelmiştir. Arapça ve Farsça sözcüklere şiirlerinde bol bol yer verip dilini devrine göre arı da olsa günümüze göre yer yer ağır diyebileceğimiz bir biçime sokmuştur. Yûnus Emre'nin dilindeki sözcük kadrosunun zenginliği şiirlerin estetik değerini yükseltmiştir.

O, şiir dilini halkın kullandığı sözcük, deyim ve kavramlarla zenginleştirerek şiirin halk toplulukları tarafından benimsenmesini sağlamıştır. Yûnus Emre'nin şiirlerinde görülen dilbilgisi özellikleri 13-15. yüzyıllarda Anadolu'da yazılan eserlerde saptanan dilbilgisi özellikleridir. Yûnus'un dildeki büyük ustalığı en soyut düşünceleri bile yapmacığa kaçmadan anlatıvermesidir. Çünkü, Yûnus'un dilinde mükemmel bir ahenk ve rahat bir söyleyiş edası bulunmaktadır.

Anahtar Sözcükler: Yûnus Emre, Türk Dili, Tasavvuf, Ahmet Yesevî, Anadolu.

ABSTRACT

Yûnus Emre is one of the greatest poets in Turkish literature. The main key of Yunus's art and literary personality is in his pure, and sincere expression. While expressing his inner loneliness, he is gentle and artistic like a silverworker. Here, this attitude of Yunus brought him to the forefront as the ashik (Aşık) who transformed Anatolian Turkish into the language of poetry. He has made the greatest service to Turkish culture and has been the head of the those who served the birth of National literature in Anatolia by choosing Turkish as the written language. He used a lot of Arabic, and Persian words in his poems, and made his language into a form that we may call it heavy on occasion compared to today although it was pure. The richness of the vocabulary in Yunus Emre's language enhanced the aesthetic value of the poems.

He had poem adopted by the folk society by enriching the language of poetry with the words, idioms, and concepts used by people. Grammatical features which are seen in Yunus Emre's poems are the grammatical features determined in the works written in Anatolia in 13-15. centuries. Yunus's great mastery in language is that he can Express even the most abstract thought without being pretended. Because, there is a excellent harmony and a comfortable way of utterance in Yunus's language

Keywords: Yûnus Emre, Turkish Language, Mysticism, Ahmet Yesevî, Anatolia.

* Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Bölümü emekli öğretim üyesi, yardimcim1945@gmail.com, İzmir/TÜRKİYE, ORCID: 0000-0002-3528-0466.

GİRİŞ

Türk tasavvuf şiirinin önde gelen şairlerinden birisi olan, çağına sığmayan, yüzyılların üstünden aşarak bütün Anadolu'ya yayılan ve gücünden hiçbir şey yitirmeden günümüze ulaşan bir gizil güce sahip diyebileceğimiz Yûnus Emre, Türk edebiyatının en önde gelen şairlerinden biridir. O hem edebiyat tarihimizin hem de şiirlerinde işlediği konularla Türk düşünce tarihinin en önemli simalarındandır. Hatta diyebiliriz ki, ortaya koyduğu fikirler günümüz insanının içine düştüğü buhranlara ışık tutacak niteliktedir.

Türk tasavvuf edebiyatı alanında kendine has bir tarzın kurucusu olan Yûnus Emre, Ahmed Yesevî ile başlayan tekke şiiri geleneğini kendine özgün bir söyleyişle Anadolu'da yeniden ortaya çıkarmıştır. Yûnus Emre, Anadolu'da tasavvuf geleneğinin ve Türkçe şiirin öncüsü olmuş ve insan sevgisine dayalı bir görüşü geliştirmiştir.

Yûnus'un sanatı ve edebî kişiliğinin asıl anahtarı arı, duru ve içten anlatımına dayanmaktadır. O, bir konuyu dile getirirken sanki karşısındaki kişi ile bire bir konuşuyormuş gibi sıcak bir anlatım yakalamış, bu nedenle bütün yüreklerde önemli bir sevgi bağı örmüştür. Anlatımı genellikle süssüz, sanatsızdır. Yaptığı benzetmeler halk dilindeki gibi olup, halkın yaşantısından çıkmaz. Onun bütün manzumelerini kuşatan düşünce, tasavvuf düşüncesi ve yaşama biçimidir.

Sözü ve bu sözün etkisini açık ve sade bir dille anlatan Yûnus Emre'yi özgün yapan unsurlardan birisi sahip olduğu kendine özgü dil ve üslûbudur. Onun söyleyişlerinde yalınlık, arılık, açıklık ve içtenlik vardır. Sözün yoğunlaştırılması şeklinde nitelendirilen şiir;

Az söz erin görküdür

Çok söz hayvan yüküdür (Tatçı, 2005: 291)

diyen Yûnus Emre'de kısa, net ve özgün olup halk zevkine hitap eden ve lirizmin ön planda olduğu görülür. Seslerin belirli aralıklarla yinelenmesi, şiiri musikiye yakınlaştırarak ahengin çekiciliğine dayalı bir atmosfer yaratır. Şiirine koyduğu büyük öz, içtenlik ve gerçekçilik sayesinde bütün tarikatlarca benimsenmiş, bu nedenle Anadolu'da tekke şiirinin kurucularından biri olarak sayılmıştır.

Mevlâna Mesnevi'si için çok uzun yazmış, ben olsam:

Ete kemiğe büründüm

Yûnus diye göründüm (Anadol, 1993: 57)

derdim diyen Yûnus Emre'de, Mevlâna'nın uzun uzun ele aldığı didaktizm, kısa ve öz'dür.

Türkler Müslüman olmadan önce, Orta Asya'da çeşitli Türk devletleri kurmuşlar ve Uygurca, Köktürkçe vb. Türk alfabeleri kullanıp Türk medeniyetini oluşturmuşlardır. Türklerin tarih boyu; Uygurca ve Köktürkçe'nin dışında Mani, Soğd, Çin, Tibet, Süryani-nasturi, Brahmi ve Arap yazısı da kullandıkları bilinmektedir (Tekin,1997:7). Bu farklı yazıların kullanımı Türk dil ve kültürünü olumsuz yönde etkilemiştir.

Buhara, Semerkant, Fergana ve Taşkent gibi Orta Asya'daki Türk kentlerinin Kuteybe Bin Müslim komutasındaki Horasan birliklerince zapt edilmesi ile 19. yüzyıldan itibaren İslamiyet Türkler arasında yayılmaya başlamış, İslamiyet'in en önemli terimlerinin

bazıları olan; salât yerine namaz, vubâ yerine abdest, savm yerine oruç gibi kavramlar Türkçe'ye Arapça'dan değil, Farsça'dan geçmiştir.

11. yüzyılın ikinci yarısında Kaşgarlı Mahmud'un 'Guz' dediği Oğuzlar batıya göç ederek Selçuklu devletini kurmuş, 1055'te Bağdat'ı zaptedip, 1071'de Alp Arslan kumandasında Malazgirt savaşını kazanarak Anadolu'nun Türkleşmesi ve İslamlaşması yolunu açmıştır. Selçuklular dönemindeki Anadolu Türkleri ile doğudaki Türkler arasında sağlam bir kültür birliği olduğundan Anadolu'da Oğuz lehçesine dayalı yeni bir yazı dili oluşmaya başlamıştır. Fakat yeni oluşan bu yazı dilinin gelişip edebî ve ilmî bir dil niteliğine dönüşmesi çok kolay olmamıştır.

Anadolu'nun bunalımlar içinde yüzdüğü 13. yüzyılda Selçuklu yönetimi Türk düşünsel varlığının gelişimini de engellemiştir. Çünkü Selçuklunun kendi Türk olmasına karşın ana dili Farsçadır. Fakat her şeye rağmen Yûnus Emre'nin yaşadığı bu çağda, Anadolu'da Türk dili konusunda önemli bir farkındalığın olduğu görülmektedir. Karamanoğlu Mehmet Bey, ordusuyla Konya'ya gelip Şehzade Siyavuş'u tahta çıkarıp kendisi de onun veziri olduktan sonra 1277'de okuduğu ünlü söylevinde: "Bugünden sonra divanda, dergâhta, bârgâhta, mecliste ve meydanda Türkçe'den gayri dil konuşulmayacaktır." diyerek Türk diline verdiği değeri perçinlemiştir (Cengiz, 1983:102-103).

Anadolu'da başta Âşık Paşa olmakla birlikte birkaç Türk âşığı yetişmiş, şiirlerini Türk diliyle söylemiştir. Mevlâna'nın, Hacı Bektaş-ı Veli'nin, Hacı Bayram-ı Veli'nin, Ahi Evren'in arka arkaya çıkışları, tarikatların doğuş ve kuruluşları, Osmanlıların hızla gelişip yükselmeleri Anadolu'ya her yönden büyük değişim yaşatmıştır. Yûnus Emre'nin yaşadığı 13. yüzyılda birçok olumsuz koşullara karşın, Anadolu'ya yerleşen Türkler, Alp Erenler, âlimler, Yûnus gibi gönül adamları bu bölgeyi vatanlaştırmışlardır.

13. yüzyıl ortalarına doğru Batı Türkçesi de denen Oğuz Türkçesi ilk eserlerini vermeye başlamış, Oğuz şivesi ile Yûnus Emre'den önce Kıssa-ı Yusuf yazarı Ali ve Çarhname yazarı Ahmet Fakih eserlerini vermişlerdir.

Bu dönemde Yûnus Emre, Oğuz şivesini tercih etmiş ve manzumelerinde devrinin konuşma dilini kullanmıştır. Devletin resmi dili Farsça iken şiirlerini halkın konuştuğu dille yazması halktan yana oluşunu ve şiirlerini halka yönelik olarak ürettiğini göstermektedir. Yûnus Emre, bu davranışıyla kendinden sonraki halka dönük şairlerin öncüsü ve tasavvuf felsefecisi olmuştur.

Yûnus Emre'nin dili 13-14. yüzyıllarda Anadolu'nun önemli kültür merkezleri arasında yer alan Kırşehir ve yöresinde yaşamış Hacı Bayram-ı Veli, Ahi Evran, Âşık Paşa gibi Türk kültürünün temel taşlarıyla büyük yakınlık göstermiştir (Yardımcı, 2021: 34). Yaşamını bu yörede sürdüren Yûnus Emre'nin şiirlerindeki dil, Âşık Paşa ile Sultan Veled'in kullandığı dille aynıdır.

Manzumelerinde *Dede Korkut Kitabı*'ndan gelen söyleyişlerin, halk ağzında kullanılan deyim ve atasözlerinin yanı sıra klasik edebiyatından gelen mazmunlara da yer vermesi söylemini renklendirmiştir. Yûnus'un şiiri ses açısından incelendiğinde onun anlam

kadar sese de değer verdiği görülmektedir. Yûnus Emre'nin neredeyse şiirlerinin tamamında hâkim olan unsur "ben"dir. Yûnus'un "ben" ve "sen" zamirlerinin tekrarlanmasına gösterdiği önem dilimizde "ben"li anlatım"ı meydana getirmiştir. Böylece söz edebî olarak daha etkin kılınmıştır.

Yûnus Emre'de sanat, düşünce sistemiyle paraleldir. O, manzumelerinde düşüncelerini ele alırken kuru bir dil kullanmayıp fikirlerini estetik yapısı içinde kendine özgü bir ahenkle ortaya koymuştur:

Bir hastaya vardın ise
Bir içim su verdin ise
Yarın anda karşı gele
Hak şarabın içmiş gibi (Tatçı, 2005: 374)

deyişine baktığımızda yedi yüzyıl önce nasıl dile getirildiyse günümüzde de aynı şekilde kullanıldığı görülmektedir. Yûnus'un dili hep parlayan, akıcı samimi halkın kullanıp sürdürdüğü Anadolu Türkçesidir. Diğer bir ifadeyle "Anamızın dili"dir. Yûnus'u okurken, karşımıza sade ve ruhu şefkat dolu bir dervişin ilahi bir dille konuştuğu hissiyatına kapılmamızın sebebi de budur.

Yûnus'un büyük ustalığı, diyeceğini yapmacığa kaçmadan, rahat bir söyleyişle dile getirmesindedir. Tasavvufu, insani duyguları, ilâhi aşkı, varlık ve birlik görüşünü çağının Türkçesiyle sade fakat kendine özgü bir anlatımla açıklayan ender kişilerdendir. O, tasavvuf kültürünü konuşma diline uygulamakta üstün bir başarı göstermiş;

Senden ayrıl sana kaç (Aksan, 2005: 96)

gibi söyleyişlerle "Enel Hak" diyen Nesimî gibi belirgin bir yoğunlukta özetlemiş, en soyut düşünceleri bile temiz bir Türkçe ile ustaca anlatabilmiştir. Türkçenin bütün anlatım inceliklerini kullanması Yûnus'a, Türk şiirinin Anadolu'daki kurucusu unvanını almasını sağlamıştır.

Yûnus Emre, salt Türkçeyi şiir diline dönüştürürken seçtiği sözcüklerle yalnızca bir yenilik yaratmakla kalmamış, Türk dilinin içerik bakımından zenginliğini, duygusal etkinliğini ve dilin anlatım gücünü ortaya koymuştur.

Bir şiirindeki:

Canlar canını buldum
Bu canım yagma olsun (Tatçı, 2005: 264)

deyişinde şiirle ezgiyi birleştirip konuşur gibi söyleyerek dilin anlatımdaki zenginliğini ortaya koymuştur.

Yine yüzünü gördüm
Yine yüregim yandı
Dost senin aşkın odu
Yüreğime dayandı (Tatçı, 2005: 382)

dizelerinde de güçlü bir söyleyiş etkin olup, şiir dili çok açık, anlam çok derindir. Onun, halk ağzıyla sade, duru, özentisiz özünden gelen duyguların yansıması biçiminde çizdiği görüntülerin çağrışımları çığ gibi büyür:

Bir garip ölmüş diyeler
Üç günden sonra duyalar
Soguk suyla yuyalar
Şöyle garip bencileyin (Tatçı, 2005: 269)

şeklinde halkın dilinden söyleyişe bir ömür sığdırmış, Türk edebiyatında yalnızlığı, garipliği, kimsesizliğin zorluklarını ve sıkıntılarını en güzel ve en özgün ifadelerle dile getirmiştir. Yine:

Ne kapı vardır giresi
Ne yimek vardır yiyesi
Ne ışık vardır göresi
Dün olmuştur gündüzleri (Tatçı, 2005: 355)

ve

Başları ucunda hece taşları
Ne söylerler ne bir haber verirler (Yardımcı, 2014: 23)

gibi deyişleri anlam vurgusunun ve söyleyiş gücünün ne kadar üst noktada olduğunu göstermektedir.

Dili kullanmada ve sözcük seçimindeki ustalığı:

Karlı dağların başında
Salkım salkım olan bulut
Saçın çözüp benim için
Yaşın yaşın ağlar mısın (Tatçı, 2005: 264)

dizelerinde görüldüğü gibi iç yalnızlığını dile getirirken bir gümüş işlemecisi telkâri ustası gibi ince ve sanatkâranedir. İşte, Yûnus'taki bu tavır onu Anadolu Türkçesini şiir diline dönüştüren âşık olarak ön plana çıkarır.

Bir toyu toylamak gerek
Bir soyu soylamak gerek
Bir sözü söylemek gerek
Kimse anı bilmez ola (Tatçı, 2005: 317)

gibi söyleyişleriyle halka, düşünüş ve hissedişini tam anlamıyla kendi gönlünde duyan Yûnus, ninnilere özgü ses yinelenmelerini şiirlerine bir musiki gibi yedirmiş ve seslerin tanımladıkları sözlere benzetilmesi becerisini benzersiz bir güzellikte kurmayı bilmiştir.

Yûnus, dilde, duyuş ve düşünüşte halktan hiç kopmamış, halk dilini ustaca kullanıp halk yaşantısından kesitler sunmuştur. Onun dili halkın beğenip sahip çıktığı Türkçedir. Yûnus Emre Divanı, hem âşık hem de tekke edebiyatında önemli bir etkiye sahiptir.

Döneminde çağdaş bir edebiyat dili oluştururken o, halkın diline, sözlü kültüre ve yazılı edebiyata dayanmıştır. Yûnus'un kullandığı sözcük ve anlatım kalıpları, mecaz ve

semboller Türkçenin edebiyat dili olmasında önemli bir dönüm noktasıdır. Türkçeyi yazı dili olarak seçerek Türk kültürüne en büyük katkıyı yapmış, Anadolu’da milli edebiyatın teşekkül etmesine hizmet edenlerin öncülerinden olmuştur.

Yûnus’un bütün şiirlerini gözden geçirince dilinin katıksız bir Türkçe olmadığı görülmektedir. Hint, İran ve Yunan mitolojisinden gelen terimler, din yoluyla giren birçok yabancı sözcükler, tasavvufî ilgili terimlerin yanında çeşitli ayet ve hadisler, divan şiirinin kimi öğeleri onun şiirleri arasında yer almıştır.

Dil konusunda İslam kültürünün baskısı altında kalmış, yalnız aydın kişiler arasında kullanılan âkil (akıllı), pinhan (gizli), cür’a (yudum), mevc (dalga), visal (kavuşma), münkir (imansız), kâfir (dinsiz), tâc (derviş külâhı), gibi Arapça ve Farsça sözcüklere şiirlerinde bol bol yer verip dilini devrine göre arı da olsa günümüze göre yer yer ağır diyebileceğimiz bir biçime sokmuştur.

Yûnus Emre’nin kimi şiirlerinde doğal olarak kullandığı Arapça ve Farsça kavramlar akıcılığı yitirmekte, söyleyişi zorlamaktadır. Örneğin Risaletü’n Nushiye’nin dili oldukça ağırdır.

Yûnus Emre’nin dili, Nihat Sami Banarlı’nın dediği gibi “Ortak İslâm medeniyeti içinde öteden beri gelişmeğe başlamış, yine ortak medeniyet dillerinden Türkçeleştirilmiş kelimelerle zengin bir İslâmî Türk dilidir” (Banarlı, 1987: 355). Yûnus Emre’nin yaşadığı ve şiirlerini söylediği devirde Anadolu şairlerinin dili ortak İslâm kültürünün etkisi altında kalmış, fakat pek çok halk âşığıyla birlikte Yûnus’un dili de yüksek Türk kültürünün altında ezilmemiştir.

Yûnus Emre, Farsça sözcükler olan “mujda” sözcüğünü “muştı”, “tâze” sözcüğünü “teze” ve “dânişmend” sözcüğünü “danişman” biçiminde kullanarak bir nevi Türkçeleştirmiş ve şiirlerinde ustaca kullanışıyla günlük söyleyişimize dahil etmiştir (Kaplan, 1991:175).

Dikkat edildiğinde Yûnus’un dili, *Dede Korkut*, *Battal Gazi* gibi epik eserlerde gördüğümüz yarı mistik, yarı epik eserlerde bulunan dil özelliklerinin, Nasreddin Hoca fıkraları gibi sözlü kültür ürünlerinin yarattığı halk dili özelliklerinin, Şeyyad Hamza, Sultan Veled gibi mutasavvıf şairlerin kullandığı mistik yapıya sahip dil özelliklerinin ve Hoca Dehhani’nin dili gibi klasik edebiyatın ilk dönemlerine ait dil özelliklerinin senteziyle ortaya çıkmış, tasavvuf kültürünü konuşma diline uyarlamadaki ustalıkla en soyut kavramları bile arı, duru bir Türkçe ile ustaca anlatabilen Yûnus Emre, Yûnus dili diyebileceğimiz bir dil yapısına sahiptir.

Yûnus Emre’nin dilindeki kelime ve mazmun kadrosunun zenginliği manzumelerin estetik değerini artırmaktadır. O, şiirlerini yerel sözcük, deyim ve kavramlarla zenginleştirerek şiirin toplumun her kesimi tarafından sevilmesini sağlamıştır. Onun Türkçesi, köylünün, çobanın, şehirdeki esnafın ve sanatkârın Türkçesidir. Yûnus, şiirlerinde kullandığı dille halka inmiş, şiirleri bestelenerek tekkelerde okunmuş ve şiirimizde Yûnus tarzı denilen yeni bir edebi yolun açılmasına vesile olmuştur.

Onun kısa cümlelerle açık ve doğrudan sonuca giden anlatım gücü dilin etkisini artıran kendine özgü bir özelliktir. Yûnus Emre'nin şiirlerinde görülen dilbilgisi özellikleri 13-15. yüzyıllarda Anadolu'da yazılan eserlerde saptanan dilbilgisi özellikleridir.

Eski Anadolu Türkçesi'nin fonetik ve morfolojik özelliklerini onun söz dağarcığında bol miktarda görmek mümkündür. Yûnus'un şiirlerinde söz dizimi açısından bazı aksaklıkların görülmesi aruz ölçüsünün dilimize aykırılığından kaynaklanmaktadır. Yûnus Emre'nin şiirinde:

Yüz bin Ferhâd külüng almış
Kazar taglar bünyâdını
Kayalar kesüp yol eyler
Âb-ı Hayât akıtmaga (Tatçı, 2005: 17)

biçiminde birbirini çağrıştıran yakın ya da zıt anlamlı sözcükler ustaca kullanılarak okuyucunun hayal gücünü harekete geçirdiği görülür.

İslamiyet'in kabulüyle birlikte konuşma diline giren, bugün dahi halk dilinde yaygın şekilde kullanılan can, çare, dünya, mal, ömür, vakit gibi yabancı kelimeler benimsenmiş, çoğu Anadolu'da konuşma dilinde halâ yaşayan; ağu, arı, artık, bezek, buyruk, danışık, dirlik, duruşmak, erk, esen, esrimek, ışmak, iletmek, kez, tanık, üleşmek, ün, yankı, yargı, yitirmek gibi kelimeler dil devriminden sonra yazı dilimize kazandırılmıştır.

Divanu Lûgat'it-Türk'te, Süheyl ü Nevbahar'da, Kitab-ı Dede Korkut'ta yer alan ve Türk halklarının binlerce yıl öncesinde kullanılmış kelimelerini alıp şiirinde kullanan Yûnus Emre için 'Yûnus bir medeniyet dilinin kurucusudur' diyenler pek haksız sayılmazlar.

Yûnus Emre'nin dili, bir Türk-İslam medeniyeti dilidir. Sonradan Osmanlı Türkçesi olarak adlandıracağımız dilin de temeli Yûnus Emre tarafından atılmıştır denebilir.

Taş gönülde ne biter
Dilinde agu tüter
Nice yumşak söylese
Sözü savaşa benzer (Tatçı, 2005: 79)

gibi dizelerinde yaşadığı çağın güncel sözcüklerinin yer aldığı görülür. Köyde yaşayan kişiyle, kent merkezinde yaşayan kişinin Yûnus Emre'yi aynı şekilde bilip, şiirlerini aynı şevkle söylemesi bilgi, bilim, gerçek, Tanrı, ölüm, sevi gibi konulardaki görüşlerini manzumelerinde kendine has bir söylemle eritmesi bize, "Yûnus Emre'nin dili bugün de yaşayan bir medeniyet dilidir" sözünü dile getirtmektedir. Yûnus Emre'nin dili üzerine bazı bilim adamı ve araştırmacıların görüşleri şöyledir:

Yûnus Emre'nin dilini çağdaşlarıyla karşılaştırıp onun dilinin Şeyyad Hamza, Hoca Dehhânî, Âşık Paşa ve Said Emre'nin eserlerindeki dille aynı olduğu kanısına vararak Yûnus'un hâlis Anadolu'lu olduğunu söyleyen Abdûlbaki Gölpınarlı'ya göre, "Yûnus'u benimseyen halk, Yûnus'un dilini değiştirmeye koyuldu ve bu sayede Yûnus'un dili her devrin hatta bugünün dili oldu" demektedir (Gölpınarlı, 1992: 113).

Fuad Köprülü, dil hususiyetleri yönünden Yûnus'un çağdaşlarıyla birlikte dâhil olduğu Eski Anadolu Türkçesi'nin Azeri lehçesiyle büyük bir yakınlık ve benzerlik gösterdiğine dikkat çekerek Yûnus'un dilini, o devir Anadolu eserleri gibi, biraz arkaik olmakla beraber, saf Anadolu Türkçesi olarak görmektedir (2007: 273).

Fahir İz, Yûnus'un sonraki yüzyıllarda üç ayrı kol olarak gelişen Dîvân, Tekke ve Halk şiiri biçimlerini kapsayan şiir ve dil anlayışıyla gerçek Türk şiirini yarattığı görüşünde olup "Nasıl ki İtalyan yazı dilinin kurucusu Dante ise, onun çağdaşı olan Yûnus Emre de Türk şiir dilinin kurucusudur." demektedir (1991: 2009).

Yûnus Emre üzerine en geniş çalışmalardan birini yapan Mustafa Tatçı ise, Yûnus'un asıl gücünün Türkçeyi sanatkârâne bir üslûpla kullanmasında aramaktadır. Tatçı, "Yûnus'un dilinde Türkçe, edebî ve estetik bir hüviyet kazanmış, canlanıp yayılmıştır. Üstelik bu dil, İslâmî Türk medeniyetinin o devirde taşıdığı bütün zenginliği içine alan ve aksettiren bir özellik arz eder." demektedir (2008: 97).

Yûnus'un dildeki büyük ustalığı en soyut düşünceleri bile yapmacığa kaçmadan anlatıvermesidir. Yûnus Emre'nin şiirleri içerik, biçim ve dil yönünden incelenince musiki ile bütünleşen bir yapının ortaya çıktığı görülür, çünkü, Yûnus'un dilinde mükemmel bir ahenk ve rahat bir söyleyiş edası bulunmaktadır. Şiirleri bestelenen sayısız sufi âşık arasında Yûnus Emre'nin en çok tercih edilen olmasında dilindeki yalnlık, içtenlik ve fikirlerindeki derinliğin büyük payı vardır.

KAYNAKÇA

- AKSAN, Doğan (2005). *Yunus Emre Şiirinin Gücü*, İstanbul: Bilgi Yayınevi.
- ANADOL, Cemal (1993). *Gönüller Sultanı Tunus Emre*, İstanbul: Kamer Yayınları.
- BANARLI, Nihat Sami (1987). *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi*, Cilt I, İstanbul: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- CENGİZ, Halil Erdoğan (1983). *Divan Şiiri Antolojisi*, Ankara: Bilgi Yayınları.
- GÖLPINARLI, Abdülbaki (1992). *Yûnus Emre ve Tasavvuf*, İstanbul: İnkılap Kitabevi.
- İZ, Fahir (1991). *Yûnus Emre, Seçme Makaleler*, Ankara.
- KÖPRÜLÜ, Fuad (2007). *Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- TATÇI, Mustafa (2005). *Yûnus Emre Divânı Tenkitli Metin*, Ankara: MEB Yayınları.
- TATÇI, Mustafa (2008). *Yûnus Emre Dîvânı İnceleme*, İstanbul: H Yayınları.
- TEKİN Talat (1997). *Tarih Boyunca Türkçenin Yazımı*, Ankara: Simurg Yayınları.
- YARDIMCI, Mehmet (2014). *Âşıklarımız, Halk Şiiri Tahliller*, İzmir.
- YARDIMCI, Mehmet (2021). *Yunus Emre Yaşamı Sanatı ve Şiirlerinin Tahlilleriyle*, Bursa: Dora Yayınları.

Araştırmacıların Katkı Oranı Beyanı: Bu yazının tamamı bir yazar tarafından hazırlanmıştır.

Destek ve Teşekkür Beyanı: Çalışma için maddi destek alınan herhangi bir kurum ya da kişi yoktur.

Çıkar Çatışması Beyanı: Bu çalışmada potansiyel bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Etik Kurul Belgesi: Bu çalışma için Etik Kurul Belgesi gerekmemektedir.